

ACC. N:R M. 13991: 1-13.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Landskap: *Västergötland* Upptecknat av: *And. Johansson,*  
Härad: *Kind* Adress: *Åsaga, Kind.*  
Socken: *Ö. Förlunda* Berättat av: *fru Pödda Magnusson,*  
Uppteckningsår: *1954* Född år *1887 i Ljungby, (Hälsingland)*

*Butikshandel på landsbygden. s. 1-13. LMF 95-*

År 1912 övertog bröderna Anders: Karl Magnusson den  
i Lerbäckabygd, följt av Johannes Andersson bedrivna  
handelsrörelsen. Efter några år separerade Karl Magnusson  
Anders Magnusson drev sedan affärsrörelsen vidare  
på samma plats till 1928 då han köpte förbrukande af-  
färslägerhållaren Karlsbro i Ö. Främunda kyrkby.  
Affärsrörelsen drev fortfarande av Anders Magnussons  
fru och barn under samma firmamannan Bröd. Magnusson.  
Anders Magnusson var först jordbruksarbetare, arbetade  
sedan i torvmossor på skilda platser i Sverige, han  
genomgick en skola för detta fack, blev sedan arbets-  
ledare "Torvmästare". Som sådan arbetsledare var  
han på flera platser i Sverige och även 1910-11 i  
Finland. Någon utbildning från detaljhandel hade  
han ej, men som utbildad torvmästare var han  
beteckningsskunnig, någon bisyssla till affärsrörelsen  
hade han ej. Han startade en rörelse, som inga  
lanthandlare följde honom i bygden ganska rikligt.

Suf. 95  
1

uppköps av såväl levande, som slaktade djur.  
från börgare endast var som såldes i affären,  
men denna rörelse utvecklades ganska snabbt  
och blev med tiden av ganska stor betydelse.  
Uppköpen tillgick så, halvar och som vägrades och  
betalades efter levande vikt, storbasten köptes  
per styck, slaktade djur efter vikt, i sista  
fall köptes grisar och kanar per styck. När Magnus  
började denna rörelse, syftade han i främsta  
i byggen för dessa uppköp, senare när denna rö-  
relse fick en ganska stor omfattning, ringde sälj-  
arna och som anmälde sina djur och då bestämdes  
vilken dag de skulle levereras, detta gjordes alla  
slag av smådjur, stordjur ville han gärna se  
~~och besökte~~ innan de levererades och besökte  
då säljaren. Sen efter det första världskrigets  
slut, när denna slakterihantering började utveck-  
las, packades de slaktade djuren i därtill



ACC. NR M. 13991:3.

avsedda kräbäckar och kördes med häst till Avelfus  
järnvägsstation med adress till olika idmarkteris-  
lar i Borås. 1922 inköptes en lastbil och då kör-  
des ju slaktet direkt till Borås, i och för sig varor  
hem till affären. Måndagar och torsdagar var slakt-  
dagar, tidigt på tisdag och fredagsmorgnarna las-  
tades styckköttarna och kördes till staden. Från en  
byggsvan start utveckledes denna slakterirörelse,  
så att den under många år omfattade slakt av  
i medeltal <sup>per vecka</sup> 5 st Storboskap 60-70 st grisar  
och kalvar sammanlagt, dessutom får, hörs ännu  
vilt, älgar, rådjur och karar. Slakterlokalen var den  
samma, som Johannes Anderssons, som jag också för-  
ut beskrivit. Butiksstyret fanns ej, men reklamplakat  
fanns gott om och var placerade, såväl utanför  
som inuti butiken, de flesta av dessa var utan plåt  
och målade, textade med firmans namn. Som jag  
föret, nämnt var denna lokal stor lys och synlig

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

3

och kändes i god ordning, så efter den tidens hygieni-  
ka förordningar fick den anses som god. Kolonialwa-  
rarna till en specierivarar köptes från firmorna  
J. B. Berggren och Järgren: Jönsson i Hamstad.  
Nordblom: Le i Värberg, <sup>och</sup> Savane i Ekström: Leffler  
Lütkeberg. Tyggar från Strömma bonussväveri.  
Resande hade vid denna tid utmänt börjat besöka  
handlarna, någon förlagshandel förekom ej.  
Varor som sålufördes var ganska omfattande, jag  
räknar om åren 1912-1918. mjöl och gryn och sorter  
ja så alla förekommande specierier. Skodon i gans-  
ka stor omfattning, järnvaror, manufaktur, mattor,  
porstina, bonstar, konjektyrer, färsk frukt, skarkuteri-  
varor, tapeter, färger, tobaksvaror, fotografier, föremål  
konstgöding, kött, lädervaror, prydnadsföremål mm.  
Till kransvaror hänföra berättarna att som ej är angif-  
varor, prydnadsföremål av porstina och andra av  
konstnärernas framställda liknande föremål.



julgransprydnader m.m. Förutom sin slakterihan-  
del, som helt naturligt drog massor av kunder, hade  
Magnusson kaffe som specialitet, han köpte ett  
kaffe vrastat, blandade själv de olika sorterna  
och lät sedan rosta det, med denna blandning hade  
han lyckas bra, det var ett av allmänhetens gott och  
outlyckt kaffe. Han var även den förste här i  
byggen som sålde sykklar. Personal var till en  
 viss del familjärt, så länge den affär var, som  
jag nu berättat om en bröder till fru Magnusson anställd  
samtidigt hade han några år en filial, ett par km  
från huvudaffären, den sköttes av en flicka, dotter  
till den landbrukare där affären var belägen.  
Ur några vissa kretsar rekryterades inte personalen  
man ville nog hellre få förhand kännna till per-  
sonen i fråga. Någon svårighet att få personal  
var det inte, tvärtom var det ett eftersökt jobb  
vid denna tid, lärtill var ej direkt någon jobbsam.

Arbetsförhållandena, var så att de austälda var  
fri sedan affären gjorts i ordning efter stäng-  
ningsdag, han själv hade massor av skringoro-  
miel ibland till ganska sent. Handelsrådet  
för denna affär från det år, som slaktjursup-  
köpen började till 1935 då slaktjursupköpen  
i större skala upphörde, var ganska vistaffallande.  
Leverantörer av djur, som dock ej var ständiga  
kunder, köpte varor med sig hem, dessa kom rätt  
långväga från 1 och upp till 2 mil, men även bortsett  
från detta, var kundkretsen vidsträckt en 6-7 km.  
Trakten befolkning började att mer och mer att göra  
sina inköp i affären, att eftersom affären ut-  
vecklades och kunde tillhandahålla det flera  
varuslag, så landstrets befolkning kom att köpa  
att vidare och mindre från städerna. Vissa  
varor köptes för en längre tids behov, hela och  
hela nyöskedar alltså 100 kg ä 50, samma var



förhållandet med socker. För denna affär var måndagar och torsdagar, alltså de dagar som slakt-  
djuren levererades speciella inköpsdagar.  
Det var arbetsamma dagar för affären, många  
av leverantörerna gjorde stora inköp, ansök-  
ning med leverans av djuret skulle ske, förutbe-  
rande skulder kunde betalas osv. och här kväl-  
len kom hade den dagens bokföring klar. Kunden-  
na fick ofta fraktering i bostaden i regel kaffe  
eller sprit även båda delar. Butiksliden var  
den lagomliga, som under årens lopp varit  
svågt varierande, ansökare om att få hålla  
äppet längre på kvällarna hade gjorts men  
blivet avslaget. Betalning skedde såväl kontant  
som i naturprodukter, inom andra områden bildades  
var smör, en ganska stor bytesvara, rågg och fram-  
för allt slaktdjur. Varorna slogs i omslagspapper  
mjöl, grön, kaffe, socker, m.m. i papperspåsar.



i vissa fall medhvarde kunden kuggpåsar till mjöl  
och socker. Kredithandel tillämpades av Fredrik Mag-  
nusson i ganska stor utsträckning, han var nog lite  
för hyörsam mot sina kunder med kredit, han  
nekade ingen kredit, om så skedde var det i vissa  
undantagsfall, sådana som han förstod kunde, men  
hade lite vilja till att betala. Om kunden ej fick kre-  
dit längre meddelades detta honom milt, anta  
utan andra kännedom. Någon stämning sattes all-  
drig, ej heller några ränta, dagsverken som arbe-  
tning för skuld hade varit påfäkt, men aldrig  
satt. Påminnelse för kunden om skuld blev varje  
mån då räkningar ständes ut. Många skuldar fick  
preskriberas, även vid försäljningen av slaktajur hände  
att köparen krusade och det blev förlust, en gång  
till en rätt betydande summa. Men affärshandelen  
var en så stor och sköttes mörstergilt, så några  
ekonomiska rubbningar för affärshandelen

försäkrade förlusterna inte, men förargelsen  
över den stod ju kvar, detta sista som skrivits är  
mitt eget intryck. Kredit tillämpas fortfarande  
och skall de kunder hänföras dit, som handlar på  
notböcker, som i regel betalas ut månadsvis, så  
är kredithandeln stor ännu i dag. Mitt eget in-  
tryck om detta system är, att jag vill kalla det för  
slushänsbokföring som handlarna får sköta åt  
kunden, helt kontanthandel är det ju i varje fall  
inte, och försäkrar ett lidande bokföringsar-  
bete. Fru Magnusson berättar att kredithandeln  
även lämnat den lilla minnen, som exempel, En  
skogstorpars ~~med~~ med stor familj, barnen var de  
små, arbetslösa, dåliga, det var alltså fattigt  
och besvärligt för dem, men de ville inte nekta dem  
kredit trots att deras skuld växte från år till år.  
De var skyldiga nära 1000 kr, rätt många pengar för  
den <sup>lilla</sup> berättelsen avser. De anfyllade från orten.



men allt eftersom barnen växte upp och deras ekono-  
miska förhållanden blev bättre, betalade de ändå  
för andra till hela beloppet var betalt. Magnussons  
litade på denna familjs ärlighet och goda vilja, vilket  
ju också blev besannat. Händelserna till denna  
familj får väl anses ha räddat dem från många  
bekymmer om bröd för dagen, köst från dag  
av svält. Varorna prissänktes med barmärke, janta  
och varans pris var vanligt, helst om man kunde bet-  
ala kontant, att janta förekommer ännu i dag, fast  
i mindre utsträckning. Som bokföringsnotat anmär-  
kes dubbel amerikansk. Konkurrerande butiker  
funns, kundkretsen behövs och utökades, i första  
hand, med en viss behandling, ett gott bemötande,  
lika mot alla, dagvaruköparen bidrog ju också till att  
utöka kundkretsen. Detta om Magnussons konk-  
rrens mässighet är också mitt eget omdöme. Post  
och ledningskontor var ej tillfäres några gång



däremot fanns de senare år, som jag använder  
telefon att tillgå. Som särskild samlingsplats  
för mynlig förmedling var ju affären ej. men när män-  
ga kunde träffades i affären, blev direktör dagens  
händelser och övrigt mycket ventilerat. Några an-  
ordnade möten eller direkta öfver ha alltså före-  
kommit. Ej heller några försäljning av påsar.  
Br. Magnusson har haft väsligheter till sådana  
försäljning sedan 1922. Hvar med olika skrin-  
ningar förekom. Butikens lager av porcelän låna-  
des mycket och till större byggningar av olika  
slag, detta förekommer ännu idag, de flesta  
av sådana byggningar sker annars numera  
i hotell eller dylikt, men om det sker i hem-  
men, så är inte många familjer så väl försedda  
med denna vara utan måste låna. Räknen av  
min uppteckning om affärens utveckling under  
åren 1928 - 1937.

Som i inledningarna till denna uppteckning nämnts  
inköpte Br Magnusson 1928 förturvarande affärs-  
lägenheten Kallsbro i Ö. Frölandskyrkby.  
Ett jordområde på 5 tunnland inköptes också  
och bedrens vid sidan av i samband med affärs-  
rörelsen, detta göres även i dag. En ladugårds-  
byggnad uppfördes vilken även inrepassade slak-  
terid. Slakterirörelsen hade en rätt stor förpackning  
och hade den kapacitet, som jag förut nämnt.  
1932 byggdes bostaden helt om och moderni-  
serades affärslokalen, vilket även sedan har  
gjorts år från år allt efter tidens förändringar.  
Foder och bruk har ändrats mycket från 1912 till  
nu på alla områden, men inte minst med en  
larkhandel, tidens utveckling spåras där dag för  
dag kanske mer än någon annanstans. Alla  
varor som förut betraktats som lyx är i dag  
en vardagsvara. Ett år från år nämna de

de olika varor, som försörjningen och de sou-  
lierkommit, som försäljning i en välförsedd  
landhandel, blir kanske lite för mycket att upprepa.  
Br Magnussons affär av i dag är en välförsedd  
och modern landhandel, stor och rymlig försäl-  
ningslokal, med en ny, grupperad inredning,  
frysbox och andra försäljning av skapfrusna varor.  
Särskildt avdelad chokladeri, med kylrum, skär-  
maskin, m.m. Med denna nya anläggning och en  
butikhandels utveckling från 1912 till 1954 har jag  
med berättarens uppgifter försökt att ge en bild  
av denna. Alla landsbygders affärer har ju  
inte mått samma utveckling, alla haft samma  
stora rörelse, som Br Magnussons, så sett från den  
sidan, är min berättelse missvisande, men det är  
den enda affären i bygden, som haft samma in-  
nehavare en så lång tidsförlöd, också den enda som  
jag kunnat få tillräckliga uppgifter om angående utvecklingen.